

มาฆบูชาเทศนา กัณฑ์ที่ ๘ กุสลกถา

พระสุพจนมุนี (ผิน สุวโจ ป.๖) วัดบวรนิเวศวิหาร
กรุงเทพมหานคร

พระธรรมเทศนาในโอกาสจิตกาลทางพระพุทธศาสนา

คณะธรรมยุต

จัดพิมพ์เผยแพร่

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมฺพุทฺธสฺส.

กุสลสุสฺสุปสมฺปทา เอตํ พุทฺธาน สาสนนฺติ.

อนุสนธิพระธรรมเทศนามีปูพพาปรีสนเนื่องเป็นลำดับมา วาระนี้จักได้พรรณนาความในพระโอวาทปาฏิโมกขกุสลกถา ว่าด้วยการบำเพ็ญกุศล อันเป็นหลักการของพระพุทธศาสนาข้อที่ ๒ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์อันสงสผล

เดินกลับออกจากทางที่ผิดนั้น ก็ชื่อว่ายังอยู่ในทางที่ผิดนั่นเอง โดยที่สุดได้เดินออกมาจนถึงปากทางที่ผิด ก็ยังชื่อว่ายังอยู่ในเขตแห่งทางที่ผิดนั่นเอง อันนี้แลฉันทิ ผู้ไม่ทำบาปก็มีอุปไมยฉันทันั้น ยังชื่อว่าหยุดอยู่ในบาป ยังไม่หมดบาป ยังไม่พ้นบาป เพราะยังมีบาปอยู่ในภายใน เพราะเหตุฉะนี้ เมื่อสมเด็จพะผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสการไม่ทำบาปอันเป็นหลักการของพระศาสนาข้อที่ ๑

อะไรมีอำนาจเป็นใหญ่เท่าอำนาจของบุญกุศล จะพึงเห็นได้ที่นักรบผู้เรื่องนามหรือนักปราชญ์ผู้เฉียบแหลมด้วยปัญญา ก็เกิดมาเป็นบริวารของบุญกุศล การงานอันใดผู้มีความสามารถทำสำเร็จได้โดยยาก แต่ผู้มีบุญย่อมทำสำเร็จได้โดยง่าย ผลดีทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในโลก เช่นความเป็นผู้มีอายุยืน ความเป็นผู้มีรูปร่างสะสวยผิวพรรณงาม กระแสเสียงไพเราะ ความมั่งคั่งสมบูรณ์ ความเป็นใหญ่

ชีวิตสงขมมุหิ” บุญย่อมนำสุขมาให้ในเวลาสิ้นชีพ ดังนี้ เพราะเหตุฉะนั้น บุญจึงเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วทั้งโลก ศาสดาทั้งหลายที่ได้ตั้งศาสนาสอนสาวกก็ยกบุญขึ้นเป็นประธาน สอนให้หนักรู้จักกฤทธิอำนาจของบุญ บุญจึงปรากฏมีทุกชาติทุกศาสนา แม้แต่ทารกผู้เขี้ยวร้ายไม่เดียงสา ก็ยังปรารถนาบุญ ในทางพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ตรัสสรรเสริญอานิสงส์ของบุญไว้

เพราะการทำ ถ้าไม่ทำก็ไม่เกิดอีกอย่างหนึ่ง ย่อมสองความว่า กุศลมีหลายอย่าง ทางที่ดีต้องทำให้ครบถ้วน ถ้าทำไม่ครบถ้วน เช่นไม่พร้อมด้วยกาย วาจาใจ กายทำบุญ แต่ใจไม่ทำ หรือใจทำ แต่กายไม่ทำ หรือทำโดยเสียไม่ได้ก็ชื่อว่าทำไม่ถูกบุญกุศล ผลก็ไม่ไพบุลย์เต็มที่ ดังมีนิทานเรื่องนางปัญจปาปา เป็นอุทาหรณ์ ความย่อว่า นางปัญจปาปานั้นเมื่อบุพพชาติครั้งเป็นธิดาของ

ตั้งไว้ในตำแหน่งอัครมเหสี นี่ท่านแสดงว่าเป็นอานิสงส์ของการถวายดินแก่พระปัจเจกพุทธะเมื่อบุพพชาติ แต่ที่นางมีรูปร่างผิวพรรณไม่น่าดู เพราะถวายดินด้วยความโกรธ ทำด้วยความประชด.

อันการทำบุญกุศลนั้น เมื่อทำถูกแล้วถึงอย่างไรก็ต้องได้รับผล แต่ผลนั้นจะบริบูรณ์หรือไม่ก็แล้วแต่การที่ทำ ถ้าทำด้วยอาการอันบริบูรณ์ดี ด้วย

ที่ระลึกอยู่ในทานก็เป็นภวานามัย ที่เห็นอานิสงส์ก็เป็นกัญชุกรม ที่ให้ด้วยอุทหนุนเพื่อให้ธรรมแพร่หลายก็เป็นธัมมเทศนามัย ย่อมชื่อว่าได้บุญญกิริยาวัตถุครบทั้ง ๑๐ ประการ เพราะความฉลาด. บุคคลผู้ฉลาดทำบุญกุศลย่อมได้ผลมาก เพราะรู้วิธีทำ แต่ถ้าทำบาปย่อมได้โทษน้อย เพราะรู้โทษของบาปและรู้วิธีหลบหลีก ตรงกันข้ามกับผู้เขลา เมื่อทำบุญกุศลย่อมได้ผลน้อย แต่เมื่อ

ฝ่ายหญิงเป็นผู้ฝึกฝไ่อยู่ในบุญกุศลมากกว่าชายอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ไม่มีเหตุที่จะต้องทรงเตือน ส่วนฝ่ายชายมักเป็นผู้เห็นห่าง ก็เป็นช่องทางที่จะต้องทรงเตือน รวมความว่าการทำบุญที่จะได้ผลดีไม่มีกำหนดเพศพรรณ แต่ผลกุศลจะไพศาลหรือไม่อยู่ที่การทำ ถ้าทำพร้อมด้วยเจตนาสมบัติ ผลแห่งกุศลวัดกับบริบูรณ์ดี เพราะเหตุฉะนี้ จึงทรงสอนวิธีทำบุญด้วยบาทพระกาล่าว่า

ใกล้ชิด เป็นที่รักและสงวนมาก ก็ต้องละทิ้งให้เป็นภาระของผู้อื่น ผู้ตายก็ต้องไปแต่ผู้เดียว ไม่มีใครที่จะเป็นที่พึ่งได้.

“น สนฺติ ปุตฺตา ตาณาย น ปิตา นปี พนฺธฺวา

อนฺตเกนาธิปฺนฺนสฺส นฺตฺถิ ฅาตีสุ ตาณตา”

บุตรทั้งหลายก็ด้านทานไม่ได้ บิดาและพวกพ้องเผ่าพันธุ์ก็ด้านทานไม่ได้

ของสาธุชนผู้ใคร่ในธรรมปฏิบัติ โดยสมควรแก่กาลเวลาเป็นลำดับไป.

ก็การไม่ทำบาปซึ่งได้พรรณามาแล้วนั้น เป็นหลักการขั้นต้น อันเป็นข้อปฏิบัติขั้นหยาบ เป็นส่วนภายนอก เป็นแต่ดจๆ เว้นๆ อันเป็นอาการเล็กๆ ละๆ ยังไม่ชื่อว่าได้ดำเนินปฏิบัติในทางที่ดีโดยบริบูรณ์ถูกถ้วน เหมือนกับภาษาที่บุคคลบรรลุสิ่งของไม่สะอาดลงไว้ เมื่อบุคคลหยุดเสียไม่บรรลุเพิ่มเติม

แล้ว จึงตรัสการบำเพ็ญกุศลเป็นข้อที่ ๒ ต่อมาอีกว่า **“กุสลสุสฺสุปสมฺปทา เอตํ พุทฺธาน สาสนํ”** การยังกุศลให้ถึงพร้อม คือการบำเพ็ญกุศล นั้นเป็นอนุศาสนีของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ดังนี้.

กุศลนั้นก็ได้แก่กรรมที่ดี ซึ่งเรียกว่ากุศลกรรม มีลักษณะตรงกันข้ามกับบาปกรรมซึ่งได้แสดงมาแล้วนั้น มีชื่อต่างกันหลายอย่าง เรียกว่ากุศลกรรม

ความเป็นที่เคารพกราบไหว้บูชาของคนทั้งหลาย ความเป็นผู้มีบิรवारมาก ความเป็นผู้มีกำลังกายกำลังทรัพย์ ความเป็นคนฉลาด ความเป็นคนใจดี มีพวกพ้องมาก ความเป็นผู้มีโชค ความปลอดภัยจจากภัยพิบัติ ความเป็นผู้มีลาภ มีสุข มีสุข มีเกียรติ เป็นที่สรรเสริญของคนทั้งหลาย ตลอดจนพุทธภูมิ บั้จเจกพุทธภูมิ สาวกบารมีภูมิ วสี วิชชา วิมุติ เหล่านี้เป็นต้น เป็นผลเกิด

มีนัยวิจิตรพิสดารมาก ยกที่จะนำมาแสดงให้สิ้นสุดได้ โดยอย่างต่ำทรงแสดงว่า **“มา ภิกฺขเว ปุณฺณานิ ภาณิตฺถ”** ดูก่อนผู้เห็นภัยทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่าได้กลัวบุญเลย **“สุขสฺเสตํ ภิกฺขเว อธิวจนํ ยทิตํ ปุณฺณานิ”** เพราะคำว่าบุญๆ นี้ เป็นชื่อของความสุฯ ดังนี้.

แต่ปฏิบัติทาข้อปฏิบัติในอันจะให้ถึงบุญนั้นมีแตกต่างกัน เพราะบุญมี

คนจน กำลังง่ายดินเหนียวทาฝาเรือนอยู่ ได้เห็นพระปัจเจกพุทธะองค์หนึ่งถือบาตรมายืนอยู่เพื่อบิณฑบาตกิน นางนึกโกรธว่าสมณะนี้มายืนเกาะกะไม่รู้จักกาลเทศะ ขอในเวลาที่ไม่ควร ด้วยความขัดเคืองจึงควักก้อนดินใส่ในบาตรจนเต็ม ด้วยต้องการจะประชด แม้ด้วยอาการเช่นนั้น กุศลขันธ์ก็ยังส่งผลให้นางไปเกิดมีสัมผัสเป็นทิพย์ แต่เมื่อเท้าปากนัยน์ตาและจมูกของเธอนำเกลียด เพราะเหตุ

เจตนาสมบัติ ผลนั้นก็ไพศาลบริบูรณ์ครบถ้วน ถ้าทำด้วยบกพร่องผลก็ไม่บริบูรณ์ เพราะเหตุดังนี้ประการหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสสอนว่า **“กุสลสุสฺสุปสมฺปทา”** การยังกุศลให้ถึงพร้อม หมายความว่าให้ทำด้วยความฉลาด เพราะผู้ทำความดีด้วยความฉลาด แม้จะทำแต่อย่างเดียวหรือสิ่งหนึ่งก็มีผลครบถึงสิ่งอื่นๆ ด้วย เช่นผู้ที่ให้ทานจะเป็นอามิสทานหรือธรรมทานก็ตาม

ทำบาปย่อมได้โทษมาก เพราะโทษคือความไม่รู้เป็นเหตุ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้ทรงสอนวิธีการทำบุญเพิ่มอีกว่า

“ปุณฺณณฺเจ ปรีโส กยฺรา กยฺราเลนํ ปฺนปฺปฺนํ

ตฺมฺหิ ฉนฺทํ กยฺราถ สุโข ปุณฺณสฺส อฺจฺจโย”

แปลความว่า ถ้าบุรุษพึงทำบุญไช้ ก็พึงทำบุญนั้นบ่อยๆ พึงทำความพอใจ

“ตฺมฺหิ ฉนฺทํ กยฺราถ” พึงทำความพอใจในการทำบุญนั้นอันเป็นเจตนาสมบัติให้เกิดขึ้นในกาลทั้ง ๓ คือ ก่อนแต่จะทำ กำลังทำอยู่ ทำแล้ว เมื่อบริบูรณ์ด้วยเจตนาสมบัติดังนี้แล้ว กุศลก็มีผลไพศาล ได้ในศาสนภายิดกึ่งพระกาล่าว่า

“สทุราย ทานํ ทพโต เอวํ ปุณฺณํ ปาพฺตติ”

เมื่อทายกให้ทานอยู่ด้วยศรัทธา บุญย่อมเจริญทั่ว.

เหมือนกัน เมื่อนรชนถูกมรณภัยครอบงำแล้ว ความด้านทานในเพราะญาติย่อมไม่มี นอกจากบุญหรือบาปที่ตนทำไว้อันจะติดตามไป.

“อุโภ ปุณฺณณฺจ ปาปณฺจ ยํ มจฺโจ กฺรฺตฺถ อิทํ”

นรชนผู้มีอันจะตายเป็นสภาพ ทำบุญและบาปทั้ง ๒ อย่างอันใดไว้ในโลกนี้.

“ตฺมฺหิ ตสฺส สกํ โหติ ตณฺจ อาทาย กฺจฺจติ”

ข้างลงไปอีก ภาษาเนั้นก็ชื่อว่ายังมีของโสโครกอยู่ใน หรือเพของโสโครกออกเสียแต่ยังไม่ได้ล้างภาษาะ ภาษาเนั้นก็ชื่อว่ายังไม่สะอาด หรือล้างภาษาะแล้วแต่ยังไม่ได้บรรลุสิ่งของที่ดีลงไว้ ภาษาเนั้นก็ชื่อว่าป็นภาษาะว่างภาษาะเปล่าอันนี้ฉันทิ อีกประการหนึ่ง บุคคลหลงเดินไปในทางที่ผิด เมื่อรู้สึกขึ้นแล้วและหยุดอยู่ ก็ชื่อว่าไม่เดินในทางที่ผิดนั้นต่อไปอีก หรือหันหน้ากำลังจะ

เพราะเป็นกรรมของผู้ฉลาดก็มี เรียกว่าบุญหรือบุญกรรม เพราะเป็นเครื่องชำระบาปก็มี เรียกว่าสุจริต เพราะเป็นความประพฤติดีก็มี เรียกว่าสัมมาปฏิบัติ เพราะเป็นการประพฤติชอบก็มี เป็นต้น.

บุญกุศลนี้ย่อมเป็นที่ทราบกันมาแต่โบราณก่อนพุทธกาลว่า เป็นสภาพที่ศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจอันวยอิฏฐผล สุขสมบัติทุกอย่างทุกประการ ในโลกไม่มี

จากบุญทั้งนั้น และผลของบุญนั้นย่อมเป็นของศักดิ์สิทธิ์อยู่เหนืออำนาจภัยพิบัติทั้งปวง เมื่อบุญนั้นคุ้มครองรักษาอยู่แล้ว ภัยอื่นๆ ก็มาย่ำยีขีขามาไม่ได้ สมด้วยพุทธภาษิตที่แสดงเป็นนิทสสนะไว้ว่า **“ปุณฺณํ โจรเหทิ พุทฺธ”** ผลบุญอันโจรนำไปไม่ได้โดยยาก และบุญย่อมอำนาจผลให้ตลอดกาล โดยที่ตลอดเวลาจะสิ้นชีวิตก็ยังจัดให้มีความสุขสำราญ ได้ในพุทธภาษิตบรรหารว่า **“ปุณฺณํ สุขํ**

หลายอย่าง และมีวิถีทางที่จะพึงปฏิบัติมาก ถ้าทำไม่ถูกก็ไม่เป็นบุญ หรือทำถูก แต่ไม่บริบูรณ์บุญก็ไม่ไพศาล เหตุนี้ ทางพระพุทธศาสนาจึงได้สอนให้ทำบุญด้วยพระโอวาทเป็นสรพณัยว่า **“กุสลสุสฺสุปสมฺปทา”** การยังกุศลให้ถึงพร้อม ทรงรับรองว่า **“เอตํ พุทฺธาน สาสนํ”** นั้นเป็นอนุศาสนีของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย. ข้อว่าการยังกุศลให้ถึงพร้อมนั้นอย่างหนึ่ง ย่อมสองความว่า กุศลย่อมเกิด

ที่โกรธแล้วแลดูพระปัจเจกพุทธะ เพราะเหตุนี้ จึงมีชื่อว่าปัญญาปาปา แปลว่ามีบาป ๕ แห่ง คือที่มีอ เท้า ปาก นัยน์ตา จมูก ต่อมาวันหนึ่งตอนค่ำ นางเล่นไล่จับกันอยู่กับพวกเพื่อน ด้วยบุญบันดาลจึงให้พระราชปาลอมพระองค์เสด็จประพาสมาทางนั้น นางไปจับพระราชากับไม่รู้จัก เมื่อพระราชได้ถูกต้องกายของนางอันมีสัมผัสทิพย์ ก็เกิดความ (เสียวชาน) เสนหา ผลที่สุดทรงรับไป

ถ้าให้ด้วยเจตนาดี เช่นเห็นอานิสงส์ของท่านว่าเป็นเหตุให้เกิดสุขทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น แล้วและตั้งใจทำด้วยมุ่งแผ่ประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ทำด้วยความนอบน้อมบูชาคุณเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น ดังนี้แล้ว และทำวัตถุที่ให้นั้นแม้เพียงสิ่งเดียวก็ชื่อว่าเป็นทานมัย กายวาจาที่ชวนชวายอยู่นั้นก็เป็นศีลมัยและเวยยาวัจจมัย จิตที่คิดบูชาคุณท่านนั้นก็เป็นอนุโมทานมัยและอปเจยณมัย

ในบุญนั้น เพราะความสั่งสมบุญขึ้นเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข.

การทำบุญนั้นไม่มีกำหนดชั้นหรือเพศของบุคคลว่าเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ชายหญิง คฤหัสถ์ บรรพชิต ย่อมมีสิทธิทำได้เสมอกันหมด แต่ที่ในพระกาลานี้ระบุชั้นบุรุษ คือชายโดยเฉพาะ ก็เพราะเพศชายเป็นหัวหน้า เมื่อทรงเตือนเพศที่เป็นหัวหน้าแล้ว ก็เป็นอันเตือนถึงอนุเพศด้วย อนึ่ง เมื่อกล่าวโดยเพศแล้ว

บุญกุศลนั้นเป็นฝ่ายคุณ เมื่อมีในผู้ใดแล้วก็อำนาจผลคือความสุขความเจริญแก่ผู้นั้น ตรงกันข้ามกับบาปอันเป็นฝ่ายโทษ เมื่อเกิดขึ้นแก่ผู้ใดก็ทำลายผู้นั้น.

อนึ่ง บุคคลเราเกิดมาแล้ว ไม่ช้าก็ต้องตาย ความตายเป็นของเที่ยงและเมื่อตายไปแล้วก็ไม่มื่อะไรที่จะติดตามไปด้วย โดยที่สุร่างกายซึ่งเป็นของ

บุญและบาปอันนั้นย่อมเป็นของๆ เขา เขาย่อมพาเอาบุญและบาปนั้นไป.

“ตณฺจสฺส อนุตฺถํ โหติ ฉายาว อนุปาณินํ”

บุญและบาปนั้น ย่อมเป็นของไปตามเขาเหมือนเงาไปตามคนฉะนั้น ดังนี้. แต่ต่างกัน คือบุญย่อมตามไปอุปถัมภ์บำรุงในโลกหน้า สมด้วยบาทพระกาล่าว่า

“ปุณฺณานิ ปฺรโลกสฺมี ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ”

บุญทั้งหลาย ย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหมดถึงในโลภหน้า ส่วนบาปย่อมตามลงโทษทั้งโลกนี้ทั้งโลกหน้า ดังพระพุทธภาษิตว่า

“อิธ โสจติ เปจฺจ โสจติ ปาปกาเรี อุกฺยตุลฺล โสจติ โส โสจติ โส วิหฺมฺลฺลติ ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมฺมตฺตโน”

ผู้ทำบาปย่อมเศร้าโศกในโลกนี้ ละโลกนี้ไปแล้วก็ย่อมเศร้าโศก ชื่อว่ายอม

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ภาเวลาติ” ฉะนั้น เราจึงกล่าวเตือนให้ท่านทั้งหลายเจริญกุศล “กุสฺลณฺจ หิทฺ ภิภฺชเว ภาวิตฺ อหิตาย ทุภฺชาย สํวตฺเตยฺย” อนึ่ง กุศลนี้อันท่านทั้งหลายเจริญแล้ว พึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ “นาหํ เอวํ วเทยฺยํ กุสฺลํ ภิภฺชเว ภาวেলাติ” เราก็ไม่พึงกล่าวเตือนว่าท่านทั้งหลายจงเจริญกุศลเลย “ยสมฺมา จ โข ภิภฺชเว กุสฺลํ ภาวิตฺฺ หิตาย สุขาย สํวตฺตติ”

พระพุทธรูปปางสมาธิ

เขาก็เป็นคนชั่ว ส่วนผู้ดีเตียนคนทำบาป ท่านกลับเป็นคนดี แม้เพียงด้วยวาจาของท่าน ถ้าท่านสรรเสริญผู้ทำบุญคือความดี ท่านก็เป็นคนดี และเมื่อท่านทำอยู่ด้วย ท่านก็เป็นคนดีโดยแท้ บุญกุศลที่ท่านทำไว้นั้น แม้จะทำให้คนอื่นทำด้วยปรารถคนอื่น ผู้ทำก็ไม่ไร้ผล สมด้วยนิพนธ์พุทธภาษิตว่า **“ทายกา จ อนิปปฺผลา”** ทายกยอมไม่เป็นผู้ไร้ผล ชื่อว่าทำให้ตน ทำเพื่อตนนั่นเอง เพราะ

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ประโยชน์ด้วยจิตเป็นกุศล เมื่อทำการมหกรรม(การ)ฉลองแล้ว วิมานได้เกิดขึ้นคอยท่าอยู่ในเทวโลก พระโมคคัลลานะได้จาริกไปยังเทวโลก เห็นวิมานใหม่เกิดขึ้นมีแต่นางเทพอัปสรเฝ้าอยู่ จึงได้มีเถรปุจฉาถามเทพอัปสรว่าวิมานของใคร ได้ทำบุญสิ่งใดไว้ นางเทพอัปสรก็เรียนตอบพระเถระตามพฤติการณ์ที่เป็นมาว่า วิมานของนันทิยามาณพเพราะได้สร้างศาลาอันเป็นสาธารณประโยชน์

พระพุทธรูปปางสมาธิ

“กุสฺลสฺสุปฺสมฺปทา เอตํ พุทฺธาน สาสนํ”

การยังกุศลให้ถึงพร้อม นั่นเป็นพุทธศาสนา คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีเนื้อความตั้งพรรณนามา ด้วยประการฉะนี้.

เศร้าโศกในโลกทั้ง ๒ เขาย่อมเศร้าโศกเดือดร้อนเพราะเห็นกรรมอันเศร้าหมองของคน ดังนี้.

และบุญกุศลนั้น บุคคลสามารถบำเพ็ญได้โดยไม่เลือกวัยชั้นกาลเวลา เพราะฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสเตือนว่า “กุสฺลํ ภิภฺชเว ภาวล” ดูก่อนท่านผู้เห็นภัยทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงเจริญกุศลเถิด “สภฺกกา ภิภฺชเว

พระพุทธรูปปางสมาธิ

กุศลนี้อันท่านทั้งหลายเจริญแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุข “ตสมฺมาหํ เอวํ วทามิ กุสฺลํ ภิภฺชเว ภาวล” เพราะฉะนั้น เราจึงกล่าวเตือนว่าท่านทั้งหลายจงเจริญกุศล ดังนี้.

อันการทำบุญกุศลนั้น ผู้ทำเมื่อเริ่มปรารถกันก็มีความดีใจ กำลังทำก็มีความเข้มแข็ง ทำแล้วก็ได้รับความปีติปราโมทย์ว่าได้ทำชอบแล้ว ได้ปฏิบัติตาม

พระพุทธรูปปางสมาธิ

บุญย่อมตามอุปการะผู้ทำบุญกุศล สมด้วยนิพนธ์พุทธภาษิตว่า

“จิริปฺปวาเสี ปุริสํ ทูโรโต โสตุลิมาคํ ฌาติ มิตุตา สุหฺชฺชา จ อภินฺนฺทานุติ อาคตํ”

แปลความว่า ญาติมิตรสหาย ย่อมชื่นชมซึ่งนุรุษผู้จากไปอยู่ในที่ไกล กลับมาด้วยความสวัสดิ์ ฉันทใด.

พระพุทธรูปปางสมาธิ

แล้วและเรียนวิงวอนว่า เมื่อพระผู้เป็นเจ้ากลับไปยังมนุษยโลกแล้ว โปรดแจ้งแก่นันทิยามาณพให้ละสมบัติของมนุษย์อันเป็นเหมือนภาชนะดิน มารับสมบัติทิพย์อันเป็นเหมือนภาชนะทองเถิด ดังนี้.

การทำบุญกุศลย่อมได้ผลดีทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น แม้ทรัพย์สิ้นจะสิ้นไป แต่ก็ได้ประโยชน์ไว้เป็นหลักฐาน ชื่อว่าทำทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ ฝังทรัพย์ไว้

กุสฺลํ ภาวตุ” ท่านทั้งหลายสามารถเจริญกุศลได้ “โน เจตํ ภิภฺชเว สภฺกกา อภวิสฺส กุสฺลํ ภาวตุ” ถ้าท่านทั้งหลายไม่สามารถเพื่อเจริญกุศลนั้นได้ “นาหํ เอวํ วเทยฺยํ กุสฺลํ ภิภฺชเว ภาวেলাติ” เราก็จักไม่พึงกล่าวเตือนว่าท่านทั้งหลายจงเจริญกุศล “ยสมฺมา จ โข ภิภฺชเว สภฺกกา กุสฺลํ ภาวตุ” เพราะเหตุที่ท่านทั้งหลายสามารถเจริญกุศลได้ “ตสมฺมาหํ เอวํ วทามิ กุสฺลํ ภิภฺชเว

พระพุทธรูปปางสมาธิ

พระโอวาทของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และย่อมมีความองอาจกล้าหาญ และทำได้โดยเปิดเผยไม่ต้องซ่อนเร้น ด้วยกลัวคนอื่นจะเห็นหรือติเตียน ไม่เหมือนกับการทำบาป ถ้าจะมีผู้อื่นติเตียน ผู้ดีเตียนนั้นก็ชื่อว่าเป็นคนชั่วโดยแท้ เพราะไม่รู้ถูกรู้ผิด กฎธรรมคาย่อมมีอยู่ว่า บุคคลผู้ดีเตียนซึ่งบุคคลผู้ทำบุญคือคุณงามความดี เขาก็เป็นคนชั่ว ถ้าสรรเสริญผู้ทำความชั่ว

พระพุทธรูปปางสมาธิ

“ตเลว กตฺปฺลฺลณฺมฺหิ อสมฺมา โลกา ปรี ลตํ

ปฺลฺลณานิ ปฏิกฺคณฺหฺนฺติ ปิยํ ฌาตีว อาคตํ”

แปลความว่า บุญทั้งหลายก็ย่อมต้อนรับบุคคลผู้มีบุญได้ทำแล้ว จากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า เหมือนญาติต้อนรับญาติที่รักฉันทันั้น ดังมีวัดอุนิทานเล่าไว้ในอรรถกถาธรรมบทโดยย่อว่า นันทิยามาณพได้สร้างศาลาถวายไว้เป็นสาธารณ

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ในที่พื้นอันตรราย โดยที่สุดคนตายไปแล้ว ชื่อเสียงคุณงามความดีก็ยังปรากฏอยู่ ไม่มีใครจะมาแย้งจึงทำลายได้.

เพราะเหตุฉะนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ยกขึ้นเป็นหลักการของพระศาสนา โดยพุทธานุศาสนีว่า

พระพุทธรูปปางสมาธิ